

Språklig variation i läroböcker i svenska som andraspråk

Ilari Heinonen-Talus

Kandidatavhandling

Nordiska språk

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap

Humanistiska fakulteten

Åbo universitet

Maj 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatuppsats

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, nordiska språk

Ilari Heinonen-Talus

Språklig variation i läroböcker i svenska som andra språk

18 sidor

Syftet med den här studien är att ta reda på om det förekommer språklig variation i läroböcker i svenska som andra inhemska språket på gymnasienivå. Hur den eventuella variationen kommer fram i läromedel och hur den är representerad på olika kursnivåer är också viktiga forskningsfrågor i min undersökning. I analysdelen svarar jag på varje forskningsfråga i var sitt eget delkapitel.

Språk kan variera antingen socialt eller regionalt. Språklig variation är det viktigaste begreppet i min undersökning. Jag har bekantat mig med tidigare forskning kring språklig variation och läroboksanalys.

Som material använder jag bokserien *Fokus*. Den är utarbetad för gymnasister som läser *B1-svenska*. Bokserien är elektronisk och den föreligger på plattformen *Otava opepalvelu*. Jag begränsar undersökningen till de två första böckerna, *Fokus 1–2* och *Fokus 3*. Den första boken täcker de två första kurserna i gymnasiet och *Fokus 3* täcker den tredje kursen. Oftast avlägger gymnasieelever de här kurserna under det första året i gymnasium.

Jag använder mig främst av både kvantitativa och kvalitativa metoder. Jag genomgår båda böckerna och granskar varje övning och inspelat material närmare. Syftet är att samla in och anteckna varje gång när det förekommer någon typ av språklig variation. Resultat presenteras i form av tabeller.

Resultatet visar att det inte förekommer särskilt mycket variation i läroböckerna. Den variation som framträder är mest regional. Finlandssvenska och sverigesvenska är väl presenterade i böckerna men de belyser inte närmare någon annan typ av språklig variation. Skillnader i ordförrådet mellan finlandssvenska och sverigesvenska är presenterade mycket kort. Ett resultat som inte motsvarar mina förväntningar är att den första boken, *Fokus 1–2*, innehåller mer inspelat material på sverigesvenska än den andra boken *Fokus 3*. Den enda dialekt som är presenterad, åtminstone till en viss grad, är Vörådialekt.

Nyckelord: språklig variation, B1-svenska, ordförråd, lärobok

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syfte	5
1.2	Material och metod	6
1.2.1	Materialbeskrivning	6
1.3	Avhandlingens disposition	7
2	Teori	8
2.1	Språklig variation	8
2.2	Svenskan i Finland	9
2.3	Tidigare forskning	9
3	Analys och resultat	11
3.1	Olika typer av variation i läromaterialet	11
3.1.1	Skrivna texter	11
3.2	Språkliga uttryck för språklig variation i läromaterialet	12
3.3	Fördelning av språklig variation på olika kurser	13
3.3.1	<i>Fokus 1–2</i>	13
3.3.2	<i>Fokus 3</i>	14
3.3.3	Båda böckerna	14
4	Sammanfattning och diskussion	15
	Källförteckning	17

1 Inledning

Finland är ett tvåspråkigt land och det innebär att alla finskspråkiga måste lära sig svenska i skolan. Det finns cirka 300 000 finlandssvenskar i Finland och man måste kunna kommunicera med dem och de behöver få tjänster på sitt eget modersmål. Alla talar inte svenska på samma sätt. Det finns mycket språklig variation och gott om svenska dialekter. Eftersom det är centralt i undervisning att elever kommer att kunna kommunicera ändamålsenligt med svenskspråkiga, är det av intresse att ta reda på hur de böcker som används i skolor beaktar det faktiska språkbruket.

I min undersökning kommer jag att forska på hurdan språklig variation som påträffas i finländska läroböcker i svenska som andraspråk. Jag antar att det inte förekommer särskilt mycket variation i grundskoleböcker, för elevers kunskaper i svenska är inte tillräckliga för den. Därför har jag valt att fokusera på gymnasienivå. Gymnasiestuderande har läst svenska i några år och samhället kan kräva lite mer av dem. Som material har jag valt bokserien *Fokus* som används just på gymnasienivå.

1.1 Syfte

Syftet med min kandidatuppsats är att forska på hurdan språklig variation det förekommer i bokserien *Fokus*. Böckerna är tillgängliga på förlaget Otavas plattform *Otava opepalvelu* och där finns också en stor mängd inspelat material. Jag kommer exempelvis att forska på ordförrådet. Jag vill ta reda på om det finns social och regional variation i ordförrådet.

Närmare bestämt är min avsikt att ge svar på följande frågor:

1. Förekommer det språklig variation – och i synnerhet social eller regional variation – i det valda läromaterialet?
2. Hur kommer den eventuella variationen fram i det auditiva respektive i det skriftliga materialet?
3. Hur är den eventuella variationen representerad på olika kursnivåer?

När det är fråga om språklig variation, måste jag avgränsa mitt forskningsobjekt. Jag valde dessa tre preciserande frågor som också kommer att bestämma strukturen för min studie. I nästa kapitel fokuserar jag närmare på material och metod.

1.2 Material och metod

Bokserien Fokus, som finns på plattformen *Otava opepalvelu*, är det konkreta materialet jag använder i min undersökning. Denna bokserie används på gymnasienivå i Finland.

Utbildningsstyrelsen ger innehåll och mål, det vill säga riktlinjer, för vad det är man ska lära ut i finska skolor. Denna samling av regler kallas för läroplan (fi. *opetussuunnitelma*). Den är uppdelad i mindre sektioner: *perusopetuksen opetussuunnitelma* (läroplan för grundskolor) och *lukio-opetuksen opetussuunnitelma* (läroplan för gymnasieundervisning) (LOPS). Den förra redogör alltså för vad som ska läras i grundskolor och den senare vad som ska läras in i gymnasier. Styrelsen brukar uppdatera läroplanerna. Den senast uppdaterade läroplanen på gymnasienivå är från år 2021 och därför kallas den för LOPS21. Jag har valt att se närmare på följande böcker i serien: *Fokus 1–2* och *Fokus 3* (LOPS21), det vill säga de första böckerna som används under första året i gymnasium.

Jag analyserar materialet både på ett kvantitativt och kvalitativt sätt. När det finns tidigare forskning kring ämnet, är kvantitativ metod rekommenderad (Elo & Kyngäs 2008: 109). Samtidigt måste jag analysera och kategorisera forskningsresultatet på ett preciserat sätt och det betyder att metoden är också kvalitativ (Elo & Kyngäs 2008: 109–110).

Jag kommer att lyssna på och läsa varje kapitel i båda böckerna och annat inspelat material och texterna som finns i böckerna. Jag gör anteckningar om vad jag hittar i böckerna, hur många texter, övningar, inspelningar och annat material som finns i böckerna. Jag kommer att samla in allt som har med språklig variation att göra ur materialet, texter och både inspelade och skriftliga uppgifter. Jag gör upp tabeller om forskningsresultaten. I tabeller kategoriserar jag inspelningar som jag har hittat. Att gå igenom allt material är tidsödande, men nödvändigt för att jag ska kunna få en heltäckande bild av den språkliga variationen i läromaterialet.

1.2.1 Materialbeskrivning

Böckerna *Fokus 1–2* och *Fokus 3* är strukturerade på samma sätt. Första boken innehåller 329 sidor och den andra innehåller 238 sidor. I boken *Fokus 1–2*, finns det 228 olika övningar och 80 av dem innehåller en inspelning, det vill säga 35 procent av alla övningar. Boken *Fokus 3* innehåller 138 olika övningar och 50 av dem är inspelade, det vill säga 36 procent av alla övningar. Även om böckerna är elektroniska, har förläggaren också skapat en fysisk version av dem.

Fokus 1–2 består av åtta olika temakapitel och fem texter. *Fokus 3* består av fyra olika temakapitel och fyra texter. Efter varje temakapitel och text finns det en test som består av tre olika övningar som inte är inspelade och en sektion för självutvärdering. I självutvärderingar kan man berätta fritt vad man har lärt sig. Var och en av texterna är både inspelad och i textform. Första boken omfattar två kurser (som numera kallas moduler i Finland) så det finns fyra temakapitel för varje kurs. Utöver temakapitlen innehåller båda böckerna sektioner för lärare och studerande som innehåller tips för studier, en frasektion där det finns allmänna fraser, en sektion för förbättrade kunskaper i språkinläring, en inledning som kallas för *början*, där studerande upprepar saker och ting som de har lärt sig tidigare och i slutet av böckerna finns det grammatiksektioner. Grammatiksektionerna innehåller både teori och övningar. I första boken innehåller grammatiksektionen 88 övningar och i 16 av dem ingår en inspelning. I andra boken omfattar grammatiksektionen 42 övningar och 3 av dem innehåller en inspelning. Jag inkluderar inte inspelningarna i grammatiksektionerna i min analys, för de var alla på standardiserad finlandssvenska. Enligt min åsikt förvrider det resultaten. Det finns också en del i båda böckerna där läraren kan hitta extra material för dem som använder fysiska böcker. I slutet av båda böckerna ges det rätta svar på alla grammatiska övningar.

1.3 Avhandlingens disposition

I kapitlet 2 presenterar jag den teoretiska grunden för min undersökning. I delkapitlet 2 *teori*, presenterar jag teoridelen i min undersökning. Teoridelen består av teoretiska utgångspunkter, och tidigare forskning kring ämnet. Kapitlet 2.1 består av diskussion om språklig variation och i kapitlet 2.2 belyser jag svenskans status i Finland, förklarar begreppet *språklig variation* och till sist i kapitlet 2.3 presenterar jag tidigare forskning som har behandlat språklig variation i läroböcker. I kapitel 3 presenterar jag resultaten och i sista delen, kapitlet 4, sammanfattar jag undersökningen.

2 Teori

I detta kapitel kommer jag att redogöra för de teoretiska utgångspunkterna för min studie. Innan jag kan genomföra analysen och komma med resultat, måste jag definiera några nödvändiga begrepp och termer. Jag hänvisar också till verk som tidigare har behandlat språklig variation. I delkapitel 2.1 förklarar jag begreppet *språklig variation*. Delkapitel 2.2 handlar om svenskan i Finland och i delkapitlet 2.2 belyser jag varför det är möjligt för mig att forska på språklig variation i läroböcker i gymnasienivå. Sista delkapitlet, 2.3, handlar om tidigare forskning inom mitt forskningsområde.

2.1 Språklig variation

Språklig variation spelar en viktig roll i min undersökning. Enligt Eliasson (2015: 8) varierar språk på många olika sätt. Variation kan omfatta *sociolekter*, *dialekter*, *kronolekter* eller *etnolekter*. Hyltenstam (1999: 104) beskriver sociolekter som språkformer som förekommer inom olika sociala grupper och det är möjligt att man ändrar sitt språk när man talar i olika sociala grupper, till exempel med vänner, lärare, och föräldrar. Dialekter är tal som har karakteristiska språkliga drag i ett visst område (Einarsson 2009: 147). De sistnämnda, kronolekterna, hur språk varierar vid olika åldrar, och etnolekter hur språket är baserat på etnicitet (Einarsson 2009: 155, 179 & 193), är något som man inte tänker först på när det är fråga om språklig variation. När man blir äldre, är det möjligt att språkbruket förändras och folk som har en annan etnisk bakgrund talar inte på samma sätt som majoriteten av befolkningen.

I sin bok *Sveriges sju inhemska språk: ett minoritetsperspektiv* definierar Hyltenstam språklig variation på följande sätt: ”det behövs en term för att tala om olika språkformer utan att ta ställning till om de är språk eller dialekter eller vilken status de har” (Hyltenstam 1999: 103–104). Min undersökning berör mest språkets *regionala variation* och i synnerhet egenskaper hos *ordförrådet*. *Språklig variation* omfattar systematisk undersökning om hur ett språk varierar från ett geografiskt område till ett annat (Sundgren 2004: 14). Det finns cirka 10 000 svenska förstaspråkstalare i världen och språket varierar mycket på olika sätt. I analysdelen förklarar jag hur språklig variation kommer fram i läromaterialet på gymnasienivå.

I min forskning kommer jag att analysera *fonetik* och *lexikon* i de valda böckerna. *Fonetik*, i min undersökning, omfattar alla inspelningar som kommer fram i böckerna och *lexikon* omfattar varje text och ordlista som jag forskar på. *Fonetik* utforskar tal och dess särdrag

(O'Dell & Nieminen 2020: 334). *Lexikon* består av *lexem*. *Lexem* representerar en enhet i ordförrådet, det vill säga ett ord (Laine-Leinonen 2008: 8). För att forska på *lexikon* och *fonetik* i läroböcker, behöver jag använda både kvantitativ och kvalitativ metod.

2.2 Svenskan i Finland

Finland är ett land där finskspråkiga är tvungna att läsa svenska i skolan. Först började finskspråkiga läsa obligatorisk svenska år 1872 (Geber 2010: 63). Svenskspråkiga läser också svenska i skolor men de läser svenska som modersmål. Både finska och svenska är officiella språk i Finland och därför måste man lära sig svenska. Finland har 5,5 miljoner invånare och 300 000 av dem är svenskspråkiga, det vill säga fem procent av alla finländare. Oftast börjar finskspråkiga läsa svenska på lågstadiet. I några skolor kan man frivilligt börja med svenskan i fjärde klassen. Då läser man A-svenska. Om man inte väljer att studera svenska i fjärde klassen, är det obligatoriskt för dem att ta svenskan i sjätte klassen. I detta fall är det fråga om *B1-svenska* (Opetushallitus 2014: 125). Den lärobokserie som jag valde är utarbetad för elever som läser B1-svenska. När ungdomar väljer gymnasiet efter grundskolan, måste de fortsätta med svenska, antingen A- eller B-svenska (Opetushallitus 2019: 129).

2.3 Tidigare forskning

Andersson (2015) har forskat på hur språklig variation behandlas i svenskundervisning i Sverige. Han forskade på böcker som är utförda för gymnasiestuderande i Sverige som har svenska som förstaspråk. Samt har han intervjuat gymnasielärare. Sin forskning omfattar många samma delområden som jag forskar på, till exempel *språklig variation* och läroboksanalys. Denna studie ger bra råd för hur jag kan analysera mina valda läroböcker men i Sverige läser mest av befolkning svenska som modersmål. I min studie är svenska ett främmande språk för finländare. Alltså är läroplanen inte densamma i båda länderna.

Gunnarsson (2019) forskar på undervisning av dialekter i gymnasieskolan. Han undersöker dialekter som talas i Jämtland, Västergötland och i Uppland. Undersökningen koncentrerar sig på dialekter men den är ändå regional språkforskning. Nödvändigtvis förekommer det inte mycket resultat om dialekter i min undersökning, i stället kommer språklig variation antagligen mer fram. Ofta blandas dialekter och språklig variation ihop och därför det är viktigt att vara medveten om dialekter också.

Einarsson (2004) har skrivit en bok om språksociologi. Boken definierar flera begrepp som jag använder i min undersökning, till exempel *språklig variation*, *dialekter*, *etnolekter*, *kronolekter* och *sociolekter*. Det vill säga, Einarsson möjliggör min undersökning. Tidigare under mina studier vid Åbo universitet, avlade jag kursen *Svenskans regionala och sociala variation*. Under kursen läste jag boken och den gav mig idén att forska på språklig variation i läroböcker.

Rissanen (2022) har undersökt undervisning av ordet *skall* i finskspråkiga gymnasieläroböckerna i svenska på B1-nivå. Hennes undersökta böcker är på samma nivå som mitt material. Hon undersöker grammatik men hennes metoder liknar mina. Hon har forskat på böckernas övningar. Likaså har hon forskat på *Fokus bokserien*, bara äldre, (2015, 2016 och 2017) och fysiska versioner av de böcker som jag har valt. Böckerna följer inte samma läroplan som böckerna i min studie följer.

Eriksson Hökenström (2019) har forskat på språkhistorisk medvetenhet och dess möjligheter i svenskämnet. Hon använde tre slumpmässigt valda svenska gymnasieböcker i sin undersökning. Hennes syfte var att ta reda på om språkhistorisk medvetenhet syns i läroböcker. Hon studerade en hel annan sida av läroböcker som jag men undersökningen ligger ganska nära min studie. Hennes undersökning är kvantitativ, hon undersöker flera läroböcker men samtidigt gör hon en kvalitativ textanalys av böcker.

3 Analys och resultat

I detta kapitel redogör jag för min analys i detalj och lägger fram forskningsresultaten och svarar på forskningsfrågorna. I delkapitlet 3.1 presenterar jag olika typer av variation i läromaterialet. I delkapitlet 3.2. belyser jag närmare hur den påträffade variationen kommer fram i läromaterialet. I det sista delkapitlet, 3.3, granskar jag hur variationen är representerad på olika kursnivåer.

3.1 Olika typer av variation i läromaterialet

I början av varje kapitel i varje bok i lärobokserien finns ordlistor. Ordlistor erbjuder ljudprov på varje ord eller fras. Ljudproven är både på finlandssvenska och på sverigesvenska. Det ger studerande en möjlighet att höra hurdana skillnader i uttalet det finns inom svenskan. Studerande får välja själv vilket ljudprov de vill lyssna på. Det finns språklig variation i läromaterialet men variationen består nästan enbart av finlandssvenska och sverigesvenska. *Kronolekter* och *Etnolekter* är inte representerade i kursböckerna.

Dialekter är kort representerade i materialen. I boken *Fokus 3* återfinns fakta om och övningar i finlandssvenska artister. I faktatexten står det att finlandssvenska artister brukar sjunga på sin egen dialekt. Det finns även en video om Humorgruppen-Kaj från Vörå och lyssnaren kan höra autentiskt dialektal. Vilka är typiska dialektdrag i Vörå och andra dialekter förklaras inte i boken. Man måste höra själv efter typiska dialektdrag. Efter kursen, vet studerande att det finns olika finlandssvenska dialekter och språklig variation i det svenskspråkiga Finland. Det vill säga att språklig variation är bara regional i bokserien.

3.1.1 Skrivna texter

Böckerna omfattar nio texter totalt. Texterna är skrivna på standardsvenska. Som resultat kan man konstatera att språklig variation inte förekommer i texterna. Det finns variation i en temaordlista som handlar om maträtter men själva maträtterna behandlas inte i texter. Jag presenterar de förekommande maträtterna närmare i nästa delkapitel, 3.2. De inspelade texterna innehåller språklig variation. Jag ger en närmare inblick i de inspelade texterna i delkapitel 3.3.

3.2 Språkliga uttryck för språklig variation i läromaterialet

Det förekommer språklig variation i läromaterialets i inspelade övningar, ordlistor och i olika andra typer av inspelat material. Jag har delat in det material där variation förekommer i följande kategorier: *text, ordförråd, lyssna och upprepa, dialog, video och annat inspelat material*. Varje kapitel i båda böckerna följer samma modell: text, ordlista, övningar, test och självutvärdering. Övningar som innehåller inspelningar är rubricerade på samma sätt i varje kapitel. Rubrikerna är: *lyssna och upprepa, dialog och video*. Det finns också andra rubriker men de förekommer bara en gång i kapitel. Jag samlade in dessa övningar till kategorin: *andra inspelade material*. Jag kommer att ge en närmare beskrivning av variationen i inspelade materialen i delkapitlet 3.3.

Ordförrådet i sverigesvenska och finlandssvenska skiljer sig från varandra på många olika sätt. Det är inte klart att svenskar förstår alla svenska ord som används i Finland. Variation i ordförrådet är representerad enbart i boken *Fokus 1–2*. Boken *Fokus 3* ger inga förklaringar för vilka ord som används i Finland och vilka ord som används i Sverige. I den första boken *Fokus 1–2* redogör författarna för maträtter. Ordlistan ingår i Tema Mat-sektionen. Den analyserade ordlistan innehåller 78 ord. De flesta ord är substantiv, men 12 av dem är adjektiv. Jag gör upp en tabell av vilken det framgår hur författarna belyser studerande om användning av vissa ord i Finland eller i Sverige. Varje ord i tabellen är substantiv:

Tabell 1 Skillnader i ordförrådet mellan finlandssvenska och sverigesvenska i boken *Fokus 1–2*

Finska	Finlandssvenska	Sverigesvenska
jauheliha	malet kött	köttfärs
sämpylä	semla	fralla
vehnäsämpylä	semla	småfranska
voileipä	smörgås	macka
kaakao	kakao	choklad

Ordlistan är väldigt kort. Det finns bara fem ord totalt. De handlar bara om maträtter och inte alls andra skillnader i lexikonet, det vill säga ordförrådet. Gymnasielever lär sig inte mycket om skillnader i ordförråd i Finland och i Sverige för den här ordlistan är den enda som innehåller språklig variation i valda böckerna. *Fastlagsbulle* kallas för *semla* i Sverige. Om studerande inte är medvetna om det, kan det orsaka förvirring. Författarna har lämnat mycket ansvar för lärare.

3.3 Fördelning av språklig variation på olika kurser

Böckerna *Fokus 1–2* och *Fokus 3* används i de tre första modulerna i gymnasiet. Oftast avlägger studerande de här moduler starkare under första året. Ett överraskande resultat av min studie är att språklig variation är starkare representerad i boken *Fokus 1–2* än i boken *Fokus 3*. I delkapitel 3.2 redogör jag för hurdan variation det finns i ordförrådet. Nu fokuserar jag på hur variationen kommer fram i det inspelade materialet. Jag delade in varje övning som innehåller någon typ av ljudprov i följande kategorier: text, ordförråd, lyssna och upprepa, dialog, video och andra inspelade material. I delen 3.1 har jag motiverat kategoriseringen.

3.3.1 Fokus 1–2

Nedan har jag en tabell över hur många gånger finlandssvenska och sverigesvenska framträder i boken *Fokus 1–2* i inspelade material.

Tabell 2 Finlandssvenska och Sverigesvenska inspelade material i boken Fokus 1–2

	finlandssvenska	sverigesvenska
Text	4	5
Ordförråd	12	-
Dialog	6	3
Video	7	4
Lyssna och upprepa	15	16
Andra inspelade material	14	14
Sammanlagt	58	42

Siffrorna visar hur ofta variationen förekommer i inspelningarna. I boken *Fokus 1–2* förekommer sverigesvenska och finlandssvenska ljudprov nästan exakt lika många gånger. Finlandssvenska förekommer 58 gånger och sverigesvenska 42 gånger. När man granskar närmare utgör finlandssvenska majoriteten av det inspelade materialet. Förläggaren har tagit hänsyn till att svenska talas på olika sätt i Finland och i Sverige och detta blir klart för studerande. Boken beskriver inte dialekter desto närmare. Det är något lyssnaren måste själva ta reda på om hen vill bli mer medveten om dialekter.

3.3.2 Fokus 3

Jag gör upp en motsvarande tabell med *Fokus 3* som ovan. Det vill säga en tabell som visar hur många gånger finlandssvenska och sverigesvenska förekommer i *Fokus 3* i olika övningar och annat inspelat material /inspelningar. Finlandssvenska utgör även här majoriteten av det inspelade materialet.

Tabell 3 Finlandssvenska och sverigesvenska inspelade material i boken Fokus 3

	Finlandssvenska	Sverigesvenska
Text	5	1
Ordförråd	4	0
Dialog	4	0
Video	9	1
Lyssna och upprepa	16	15
Andra inspelade material	11	8
Sammanlagt	49	25

På den högre kursnivån uppträder det ännu mer inspelade material på finlandssvenska och ännu mindre på sverigesvenska. Totalt finns det 49 inspelningar på finlandssvenska och 25 inspelningar på sverigesvenska. Å andra sidan handlar boken mer om teman i Finland och finlandssvenskar. I boken förekommer dialektal variation i ganska liten utsträckning. Den presenterade jag i delkapitlet 3.1.

3.3.3 Båda böckerna

I sin helhet innehåller böckerna 174 olika inspelningar. 107 av inspelningarna är på finlandssvenska och 67 av dem är på sverigesvenska. Språklig variation i det inspelade materialet var enbart regional. Böckerna favoriserar finlandssvenska, men de har också tagit hänsyn till att sverigesvenska existerar. De båda och en kort ordlista (se kapitel 3.2) representerar språklig variation i det studerade läromaterialet.

4 Sammanfattning och diskussion

I min studie beskrev jag vilken språklig variation som förekommer i bokserien *Fokus* och hur variationen är representerad på olika kursnivåer. Först var det meningen att jag skulle ta med fler böcker i undersökningen men tre böcker passade bättre för kandidatavhandling. Kanske i framtiden, till exempel i pro gradu-avhandlingen, kan jag forska på större material, till exempel hela bokserien och ställa fler forskningsfrågor. Å ena sidan var granskningen av läroböckerna mycket tidsödande, men å andra sidan var det väldigt givande och intressant. Om jag studerar läroböcker vidare i framtiden kommer det att vara lättare och gå snabbare för mig för nu jag har tekniken och metoden att utföra det.

Resultaten är egentligen inte de som jag har väntat mig. Jag antog att det skulle finnas mer information om dialekter och typiska dialektdrag i böckerna. Kanske förekommer inläring av dialekter i senare kurser i gymnasiet. Jag tänker att det är väldigt nyttigt för gymnasieelever att de kan lyssna på ljudprov av olika ord på antingen finlandssvenska eller på sverigesvenska. Det möjliggör att studerande egentligen kan veta att svenska talas på olika sätt i Finland och i Sverige.

I boken *Fokus 3* förekom det ännu mindre inspelat material på sverigesvenska. Bokens teman fokuserar mer på svenskan i Finland, men det är ändå konstigt att förläggaren minskar antalet inspelat material på sverigesvenska när studerande avancerar till högre nivå. Att lyssna på ljudprov på finlandssvenska kan vara lättare för finskspråkiga gymnasieelever än att lyssna på ljudprov på sverigesvenska. Det är ändå viktigt att kunna förstå sverigesvenska.

Det finns väldigt litet om variationen i ordförrådet i det studerade läromaterialet. Boken *Fokus 1–2* erbjuder bara en kort lista över ord över maträtter. Listan klargör vilka ord som används i Finland och vilka ord som används i Sverige. Det är viktigt att eleven lär sig skillnader i ordförrådet men att boken presenterar dem i så pass kort kan leda till missförstånd. Gymnasieelever kan få den uppfattningen att det inte finns någon annan variation i ordförrådet. Med andra ord överlämnar boken ansvaret till läraren.

Det finns många olika typer av språklig variation inom svenskan, men böckerna presenterar nästan enbart bara en del av den regionala variationen i det svenska språket. Social variation kom inte fram i böckerna, det vill säga *Etnolekter* och *Kronolekter*. Det är klart att språkbruket varierar efter ålder och etnicitet, men detta förekommer inte i böckerna. Återigen är det något som läraren måste förklara för studerande om hen vill. Det är möjligt att det inte

är meningen att gå in så djupt i ämnet, antagligen det är så att undervisningen fokuserar mer på olika delar av språkinläring. I sin helhet handlade boken om språklig variation, visserligen relativt ytligt.

Källförteckning

Material

- Blom, A., Huuskonen, S., Kaunisto, S., Paasonen, M. & Salonen, A. (2021). Fokus 1–2. Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Blom, A., Huuskonen, S., Kaunisto, S., Paasonen, M. & Salonen, A. (2021). Fokus 3. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Referenser

- Einarsson, J. (2004). Språksociologi. Studentlitteratur AB.
- Eliasson, A. (2015). Språklig variation i svenskundervisning: En studie om hur språklig variation, dialekter och sociolekter behandlas i Svenska 1 av utvalda lärare och läroböcker. Studentuppsats. Umeå universitet.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
- Eriksson Hökenström, A. (2019). Språkhistorisk medvetenhet och dess möjligheter i svenskämnet: En dokumentstudie om hur språkhistoria förmedlas i tre samtida läroböcker för kursen svenska 3 på gymnasiet. Studentuppsats. Karlstads universitet.
- Geber, E. (2010). Den obligatoriska svenskan i Finland. *Magma pm*, 1.
- Gunnarsson, A. (2019). De där dialekterna: En undersökning av undervisningen om dialekter i gymnasieskolan. Studentuppsats. Uppsala universitet.
- Hyltenstam, K. (1999). Sveriges sju inhemska språk: ett minoritetsspråksperspektiv. Lund: Studentlitteratur.
- Laine-Leinonen, J. (2013). Koulukorpuksen leksikko: 1.–6.-luokkalaisten aktiivinen sanavarasto. Avhandling pro gradu. Tammerfors universitet.
- O'Dell, M., & Nieminen, T. (2020). Kokeellinen fonetiikka. In *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV*: 313–344. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rissanen, S. (2022). Undervisning av skall i finskspråkiga gymnasieläroböckerna i svenska på nivå B1. Biämneshandling. Åbo universitet.
- Sundgren Eva (2004). Språklig variation och förändring: Exemplet Eskilstuna. Eva Sundgren och studentlitteratur.
- Utbildningsstyrelsen. (2019). Grunderna för gymnasiets läroplan 2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf, hämtad 14.3.2024.

Utbildningsstyrelsen. (2014). Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf, hämtad 14.3.2024.